

USTALANIE WYSOKOŚCI ZADOŚĆCZYNIEŃ ZA SZKODĘ NA OSOBIE W PRAKTYCE SĄDOWEJ

Mikołaj Wild

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

ZAGADNIENIA OMAWIANE PODCZAS PREZENTACJI

- Podsumowanie podstawowych założeń dotyczących odpowiedzialności określonej w art. 445 par. 1 k.c.
  - Prezentacja projektu badawczego Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości
  - Perspektywy obiektywizacji zadośćuczynień pieniężnych związanych z uszczerbkiem na zdrowiu
-

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA ODPOWIEDZIALNOŚCI OKREŚLONEJ W ART. 445 PAR. 1 K.C.

- Brak samodzielnej zasady odpowiedzialności
  - Kompensacyjna funkcja zadośćuczynienia
  - Wysokość determinowana przez ogólne założenia polityki prawa
-

BRAK SAMODZIELNEJ ZASADY ODPOWIEDZIALNOŚCI

- Zasady odpowiedzialności za szkodę majątkową - „*W wypadkach przewidzianych w artykule poprzedzającym*”
  - Zasada winy, **ryzyka**, a nawet słuszności
  - Brak uzasadnienia dla represyjnego charakteru zadośćuczynienia przy odpowiedzialności na zasadzie ryzyka
-

KOMPENSACYJNA FUNKCJA ZADOŚĆUCZYNIENIA OKREŚLONEGO W ART. 445 PAR. 1 K.C.

- Punkt wyjścia: brak możliwości kompensacji
  - Tradycyjne rozumienie: uśmierzenie bólu przez konsumpcję „paliatyw”
  - Koncentracja na poszkodowanym
  - Okoliczności związane ze sprawcą z zasady bez znaczenia
-

POWIĄZANIE WYSOKOŚCI ZADOŚĆCZYNIENIA Z OGÓLNYMI ZAŁOŻENIAMI POLITYCZNOPRAWNYMI

- „Realny” a nie symboliczny charakter zadośćuczynienia
  - Zakaz wzbogacenia poszkodowanego
  - *Przeciętna stopa życiowa społeczeństwa*
    - Okoliczność prawna – nie podlega dowodzeniu
    - Według warunków w RP – niezależnie od pobytu pokrzywdzonego
-

ZAŁOŻENIA PROJEKTU BADAWCZEGO INSTYTUTU WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

- *Instytut jest jedyną jednostką badawczą prowadzącą badania aktowe*
  - Analiza 180 zróżnicowanych akt sądowych
    - Różne podstawy prawne (art. 445 par. 1 k.c., art. 448 k.c.),
    - Różne sposoby zakończenia (oddalenie, uwzględnienie)
  - Analiza rozbieżności orzecznictwa i przyjmowanej argumentacji
  - Określenie perspektyw obiektywizacji
-

WYNIKI PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Poszkodowani najbardziej pokrzywdzeni brakiem obiektywizacji
  - Propozycja prezentacji wyroków w sprawach o zadośćuczynienie
  - **Przykładowe** kwoty zadośćuczynień (por. niemiecka monografia: Jan Luckey, Lothar Jaeger, *Schmerzensgeld* – ponad 2000 sparymetryzowanych orzeczeń)
-

WNIOSKI DOTYCZĄCE PRAKTYKI SĄDOWEJ

- Brak rażąco rozbieżności
  - Brak klarownych uzasadnień („hasła” zamiast analiz)
  - Brak odwołań do innych spraw
  - Wszystkie (!) sprawy przeciwko zakładom ubezpieczeń zakończone sukcesem – niekiedy kilkukrotnie wyższe kwoty
-

PROPOZYCJA OBIEKTYWIZACJI ZASĄDZANYCH KWOT

- Rezygnacja z ujęcia krzywdy jako całości
  - Oddzielna analiza poszczególnych uszczerbków niemajątkowych np.
    - Trwały uszczerbek na zdrowiu
    - Zmiana trybu życia poszkodowanego
    - Cierpienia fizyczne i psychiczne
  - Uwzględnianie okoliczności (wiek, płeć poszkodowanego) oddzielnie dla poszczególnych uszczerbków niemajątkowych
-

USZCZERBEK NA ZDROWIU JAKO KRZYWDA

- Za wyodrębnieniem:
    - Powszechna praktyka międzynarodowa: *daño corporal* (Hiszp.), *déficit physiologique, déficit fonctionnel* (Fr)
    - Względy równości wobec prawa
  - Niezależny od innych uszczerbków niemajątkowych (cierpień, utraty radości życia etc.)
  - W największym stopniu podlegający obiektywizacji (choćby prawodawczej)
  - Pytanie o trafność dotychczasowego orzecznictwa SN – „pomocnicze kryterium” ustalania „odpowiedniej sumy”
-

POKRZYŻOWANIE PLANÓW ŻYCIOWYCH JAKO KRZYWDA

- Niezależność od innych uszczerbków niemajątkowych
  - W mniejszym stopniu mierzalne, zależność od wielu okoliczności sprawy, np:
    - Wieku pokrzywdzonego
    - Jego stanu zdrowia i trybu życia
    - Zawodu i sytuacji rodzinnej
-

CIERPIENIA FIZYCZNE I PSYCHICZNE JAKO KRZYWDA

- Przykładowe uszczerbki:
    - Konsekwencje uszkodzenia ciała, bolesność rehabilitacji itp.
    - Dolegliwości psychiczne związane z utratą perspektyw życiowych
  - Obiektywizacja w drodze opinii biegłych (traumatologa, psychologa)
  - Obiektywizacja w drodze domniemań faktycznych
  - Brak ograniczeń wynikających z art. 316 k.p.c.
    - cierpienia przeszłe
    - cierpienia przyszłe
-

WIEK POSZKODOWANEGO

- Element faktyczny dotyczący uszczerbków niemajątkowych:
    - Pokrzyżowania planów życiowych
    - Cierpień psychicznych i fizycznych
  - Znaczenie posiłkowe, oparte na ogólnych, wzruszalnych założeniach faktycznych
-

WIEK POSZKODOWANEGO – ZAŁOŻENIA

- Intensywniejsze przeżywanie emocji przez młodych
- Większy wpływ uszczerbków na życie młodych (bardziej aktywnych)
- Dłuższy okres życia w cierpieniu;

Jednocześnie jednak:

- Lepsze rokowania u osób młodych
  - Większe zdolności adaptacji do nowej sytuacji życiowej
-

NAGANNOŚĆ I INTENCJONALNOŚĆ ZACHOWANIA SPRAWCY

- wpływ na kwotę zadośćuczynienia jedynie co do cierpień psychicznych (kompensacja)
  - konieczność pewnego stopnia intensywności zawinienia (nieumyślność)
  - Konieczna świadomość pokrzywdzonego
  - Szczególna podatność niektórych poszkodowanych (np. dzieci) na krzywdę wynikającą z nagannego zachowania sprawcy
-

PODSUMOWANIE

- Wysokość zadośćuczynienia powinna zależeć do okoliczności związanych z samym poszkodowanym (jego krzywdą)
  - Wysokość zadośćuczynienia wynika z przyjętych założeń politycznoprawnych, nie istnieje jedna „odpowiednia” kwota zadośćuczynienia
  - Brak jasnych kryteriów uderza przede wszystkim w poszkodowanych
  - **Postulat:** odrębna analiza poszczególnych uszczerbków niemajątkowych
  - Możliwość obiektywizacji prawodawczej w odniesieniu do niektórych szkód niemajątkowych
  - Możliwość obiektywizacji przez obszerne publikowanie orzecznictwa (por. *loi Badinter*, nakaz okresowej publikacji wszystkich orzeczeń dot. zadośćuczynień)
-

Dziękuję za uwagę